

RAZPRAVE

ODPRTE DILEME POMENSKE RAZMEJITVE IZRAZOV
ENDONIM IN EKSONIM

AVTOR

dr. Drago Kladnik

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
drago.kladnik@zrc-sazu.si

UDK: 91:81'373.21

COBISS: 1.02

IZVLEČEK

Odprte dileme pomenske razmejitev izrazov endonim in eksonim

Izraza endonim in eksonim sta vsaj na videz zelo natančno opredeljena. Kljub temu se pri razvrščanju posameznih zemljepisnih imen v eno od obeh kategorij imen pojavljajo problemi, pri čemer je za nekatere moteče, da je določeno zemljepisno ime lahko uvrščeno v obe kategoriji hkrati. Zaradi odprtih dilem je bila v okviru UNGEGN-a ustanovljena Delovna skupina za eksonime. Posebej živahne razprave o naravi endonimov in eksonimov potekajo na primerih večnacionalnih držav, kjer se med obema pojmom lahko spletajo zanimiva razmerja, ter na relaciji poimenovanj prostiranih geografskih pojavov, ki segajo čez ozemlja več držav in so zato kot endonimi lahko poimenovani v več jezikih.

KLJUČNE BESEDE

geografija, jezikoslovje, zemljepisno ime, eksonim, endonim, standardizacija, UNGEGN

ABSTRACT

Open issues in semantically demarcating the expressions endonym and exonym

The expressions endonym and exonym appear to be very precisely defined. However, problems arise when classifying individual geographical names into one of these two categories. The fact that certain geographical names can simultaneously belong to both categories can be bothersome. The Working Group on Exonyms was established under the aegis of the UNGEGN to address such open issues. Especially animated discussions on the nature of endonyms and exonyms are taking place with regard to multiethnic countries, where interesting relationships may be established between both concepts, and regarding the naming of extensive features that extend across the territories of several countries and may therefore be classified as endonyms in several languages.

KEY WORDS

geography, linguistics, geographical name, exonym, endonym, standardization, UNGEGN

Uredništvo je prispevek prejelo 7. maja 2009.

1 Uvod

Vsako zemljepisno ime je vezano na strogo določen zemljepisni objekt oziroma pojav. Nastane na določeni točki časovne osi in na natanko določenem jezikovnem ozemlju (Šivic - Dular 1988, 55). Celoto vseh zemljepisnih imen na svetu in v vseh jezikih delimo na endonime in eksonime (Perko in Kladnik 2004, 219; Kladnik 2007, 11).

Endonim je ime od znotraj (grško ἐνδὼν 'znotraj'), eksonim pa ime od zunaj (grško ἐξω 'brez, to je zunaj'). Ljudje so od nekdaj poimenovali pojave iz ene od teh dveh lokacij, torej od znotraj ali od zunaj, odvisno, ali živijo na območju poimenovanega pojava, ali pa nanj gledajo iz določene razdalje. Kakorkoli že, z vidika poseljenosti ni nobenega drugega prostora, ime mora biti dano bodisi od znotraj bodisi od zunaj, torej na tej temeljni imenski ravni ne more biti nobenega drugega, torej tretjega izraza.

To pomeni, da so vsa zemljepisna imena bodisi endonimi bodisi eksonimi. Pri njihovem razmejevanju je treba pozornost nameniti trem različnim prvinam:

- identifikaciji pojava (funkcija zaznavanja),
- poimenovanja tega pojava (funkciji jezika),
- razvrščanju tega imena med endonime ali eksonime (funkcija bližine oziroma razdalje).

Opredelitev, da je nekaj na Zemljinem površju pojav, je stvar človekove zaznave. Če to začuti določena skupnost, se bo verjetno pojavila potreba po njegovem poimenovanju, kar ima za posledico nastanek zemljepisnega imena. Pri njegovi nadaljnji uporabi ima osrednjo vlogo določen jezik. Opredelitev, ali gre pri tem za endonim ali eksonim, pa je odvisna od razdalje med jezikovno skupnostjo in poimenovanim pojavom.

Zaznava se lahko razširja na različne načine (Woodman 2009a). Gora, na katero se vzpenjamo, ali potok, v katerem lovimo ribe, sta lahko za večino opazovalcev očitna pojava v določenem kulturnem okolju, ni pa nujno, da jih kot takšna vidijo tudi pripadniki drugega kulturnega okolja. To pa zagotovo ne velja za upravne enote ali države. Te so »nedotakljivi« pojavi, ki so jih ustvarili ljudje zaradi krepitev njihovega občutka socialnega reda in strukture; v tem pomenu so tudi bistveno lažje predstavljeni kot prvinska narava. To jih uvršča v kategorijo »socialnih konstruktov«, pojmov, ki so jih iznašli oziroma skonstruirali predstavniki določene kulture ali družbe, in obstojajo le zato, ker se ljudje dogovorno vedejo tako, kot da obstojajo.

Izraza endonim in eksonim sta vsaj na videz zelo natančno opredeljena. Kljub temu se pri razvrščanju posameznih zemljepisnih imen v eno od obeh kategorij imen pojavljajo določeni problemi, pri čemer je za nekatere moteče, da je določeno zemljepisno ime lahko uvrščeno v obe kategoriji hkrati. Menijo namreč, da je posamezno zemljepisno ime v določenem jeziku lahko uvrščeno le med endonime ali eksonime. Tudi zaradi tega je bila v okviru UNGEGN-a ustanovljena Delovna skupina za eksonime. Posebej živahne razprave o naravi endonimov in eksonimov potekajo na primerih večnacionalnih držav, kjer se med obema pojmomoma lahko spletajo zanimiva razmerja, ki vzpodbujajo poglobljena preučevanja, ter na relaciji poimenovanj prostranih geografskih pojavov, ki segajo čez ozemlja več držav in so zato kot endonimi lahko poimenovani v več jezikih.

2 Ustanovitev Delovne skupine za eksonime pri UNGEGN-u

Delovna skupina za eksonime Izvedenske skupine Združenih narodov za zemljepisna imena (angleško *Working Group on Exonyms of United Nations Group of Experts on Geographical Names*) je bila ustanovljena leta 2002 z resolucijo št. 4 osme konference Združenih narodov o standardizaciji zemljepisnih imen (VIII/4) v Berlinu (Kladnik 2006, 148). Konferenca upošteva resolucije št. 28, št. 29, št. 31 in št. 38 druge konference Združenih narodov o standardizaciji zemljepisnih imen, št. 18 in št. 19 tretje konference, št. 20 četrte konference in št. 15 pete konference, kot tudi resolucije št. in št. 10 prve konference, št. 35 druge konference, št. 7 tretje konference in št. 4 četrte konference:

- opaža, da je kljub splošnemu cilju omejevanja rabe eksonimov v več državah zaznavna težnja po povečanju njihovega števila,
- spoznava, da ukrepi kot so kategorizacija rabe eksonimov, izdajanje priročnikov o izgovarjavi endonimov napotki za rabo politično občutljivih eksonimov niso bistveno pripomogli k zmanjševanju števila eksonimov,
- priporoča ustanovitev Delovne skupine za eksonime Skupine izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena s ciljem, da podrobneje razdela zgoraj omenjene ukrepe.

Z ustanovitvijo delovne skupine je postalo nemudoma jasno, da bo ena njenih glavnih nalog poskrbeti za natančnejšo pomensko opredelitev izraza eksonim, za izpopolnitev tega pa bo treba obenem poskrbeti tudi za natančnejšo definicijo pomensko prilegajočega izraza endonim. Doslej so se njeni člani in drugi strokovnjaki srečali na osmih posvetovanjih; četrto je bilo maja 2005 v Ljubljani (medmrežje 1; Pipan 2005, 121 in 122).

3 Veljavne definicije endonima in eksonima

Izraza endonim in eksonim sta razmeroma nova, saj ju načrtno vključujejo in razlagajo šele UNGEGN-ovi slovarji toponimske terminologije. Sploh prvi je izraz eksonim leta 1957 uvedel avstralsko-britanski geograf Marcel Arousseau (Arousseau 1957). V splošnih geografskih terminoloških slovarjih in splošnih enciklopedijah se navedbi in definiciji obeh izrazov dolgo nista pojavljali; ni ju niti v zadnji izdaji vsepovsod čaščene Encyclopaediae Britannice iz leta 2004 (Kadmon 2007).

Prva uradno sprejeta definicija izraza eksonim je bila objavljena v dokumentu Tehnična terminologija, namenjena standardizaciji zemljepisnih imen (Technical terminology ... 1984), bolj znanem kot Slovar št. 330:

»**Eksonim** je zemljepisno ime v določenem jeziku za topografski objekt, geografski pojav zunaj območja, kjer ima ta jezik status uradnega jezika, in se razlikuje od imena v uradnem jeziku ali uradnih jezikih območja, kjer je ta objekt oziroma pojav zastopan.« V dokumentu, ki vsebuje razlage 175 terminov, endonim ni omenjen. Je pa skupaj z izrazom eksonim vključen med skupno 336 termini v prvi izdaji Slovarja toponimske terminologije (Kladnik 2007).

Leta 1989 je bil na 14. zasedanju UNGEGN-a v Ženevi predstavljen izraelski prispevek s pripombami na Slovar št. 330, v katerem je bilo opozorjeno na premajhno poenotenost nekaterih definicij, premajhno natančnost razlag, odvečne izraze na eni strani in odsotnost nekaterih izrazov na drugi, med njimi tudi takšnih, ki so se v vsakdanji strokovni rabi že lepo uveljavili. Še največji hibi Slovarja pa naj bi bili pomanjkanje konkretnih primerov in dejstvo, da so bile definicije povsem prilagojene »zahodnjaškimi« jezikom. Zato je bilo na šesti konferenci Združenih narodov o standardizaciji zemljepisnih imen leta 1992 v New Yorku sklenjeno, da se pripravi večjezični slovar toponimske terminologije, ki naj ga člani UNGEGN-ove Delovne skupine za toponimsko terminologijo sproti izpopolnjujejo (Kladnik 2007).

Na 20. zasedanju UNGEGN-a leta 2000 v New Yorku sta bili za izraza endonim in eksonim sprejeti naslednji »končni« definiciji (Kadmon 2007):

- »**Endonim** je ime geografskega pojava v enem od jezikov z območja, kjer je ta pojav zastopan. Primeri: Vārānasi (ne Benares), Aachen (ne Aix la-Chapelle), Al Uqşur (ne Luksor), Teverya (ne Tiberias).« in
- »**Eksonim** je zemljepisno ime v določenem jeziku za geografski pojav zunaj območja, kjer ima ta jezik status uradnega jezika, in se razlikuje od imena v uradnem jeziku ali uradnih jezikih območja, kjer je ta objekt oziroma pojav zastopan. Primeri: Warsaw je angleški eksonim za Warszawa, Londres francoski za London, Mailand nemški za Milano. Uradno latiniziran endonim Moskva za Mockβa ni eksonim, kot tudi ne pinjinski zapis Beijing, medtem ko je eksonim ime Peking. Združeni narodi priporočajo minimalizirati rabo eksonimov v mednarodni komunikaciji. Glej tudi tradicionalno ime.«.

Oba izraza sta vključena tudi v novo izdajo Slovarja izrazov za standardizacijo zemljepisnih imen s 375 izrazi, ki je bila natisnjena v kar 20 jezikih.

S tem pa se naša zgodba pravzaprav šele začinja. Na osmi konferenci Združenih narodov o standardizaciji zemljepisnih imen leta 2002 v Berlinu so namreč nekateri strokovnjaki iz srednjeevropskih držav in Združenega kraljestva izrazili resne pomisleke o veljavni definiciji eksonima.

4 Definicije v slovenskem jeziku

Prvo geografsko definicijo izraza eksonim na območju nekdanje Jugoslavije je že pred objavo dokumenta Tehnična terminologija, namenjena standardizaciji zemljepisnih imen (Technical terminology ... 1984) podal Miroslav Peterca, ki je poročal, da se je poskušalo definicije OZN prilagoditi jezikovnim značilnostim srbohrvaščine in jugoslovanski toponimski praksi, pri čemer so se mednarodne definicije upoštevale le kot smernice (Peterca 1984). Očitno je, da se je Peterca naslonil na delovno različico dokumenta OZN, saj je že pred njegovim uradnim izidom začel pripravljati ustrezno jugoslovansko terminologijo. Terminologija o standardizaciji zemljepisnih imen (Peterca 1982) vsebuje okrog 60 izrazov, med njimi je tudi razlaga eksonima, po kateri je eksonim »... zemljepisno ime, ki se v tekoči rabi določenega jezika na široko uporablja za geografski objekt, ki je zunaj ozemlja, kjer ima ta jezik status uradnega jezika, in se razlikuje od oblike, ki se uporablja v uradnem jeziku ali uradnih jezikih države, v kateri je objekt. Rezultat transkripcije ali transliteracije ni eksonim ...«. Ob tem za eksonim navaja sopomenkipodomačeno ime (srbohrvaško udomačeni naziv) in tradicionalno ime. Iz definicije je razvidno, da je eksonim opredeljen zelo ozko.

Na možno širšo in ožjo definicijo eksonima napeljuje Drago Perko (Perko 2002): »... Slovenski endonimi so slovenska zemljepisna imena znotraj slovenskega etničnega ozemlja, slovenski eksonimi pa slovenska zemljepisna imena na vseh ostalih ozemljih, če se razlikujejo od endonimov na teh ozemljih. Tako je Ljubljana slovenski endonim in Laibach nemški eksonim za glavno mesto Slovenije, Dunaj pa slovenski eksonim in Wien nemški endonim za glavno mesto Avstrije. Na drugi strani London ni slovenski eksonim za angleški London, saj se slovenski zapis tega zemljepisnega imena kljub drugačni izgovorjavi ne razlikuje od zapisa v angleškem jeziku. Med slovenske eksonime v ožjem pomenu spadajo le slovenska zemljepisna imena, ki se povsem razlikujejo od izvirnih endonimov, na primer Nemčija za Deutschland ali Carigrad za Istanbul, v širšem pomenu pa tudi zemljepisna imena, prevedena v slovenščino, na primer Skalna gorovje za Rocky Mountains ali Rumena reka za Huang He, podomačena oziroma poslovenjena zemljepisna imena, na primer Pariz za Paris ali Avstralija za Australia, umetna zemljepisna imena, ki nimajo ustrezne izvirne oblike, na primer Panonska kotlina ali Amazonsko nižavje, ter različne kombinacije prevedenih, podomačenih, umetnih in izvirnih zemljepisnih imen, na primer Nova Zelandija za New Zealand, pri kateri je prva beseda prevedena in druga podomačena, ali Novi južni Wales za New South Wales, pri katerem sta prvi besedi prevedeni, tretja beseda pa je del izvirnega endonima ...«.

V Geografskem terminološkem slovarju sta precej podrobni, a žal ne povsem natančni definiciji (Geografski terminološki slovar 2005, 88 in 92). Endonim (sopomenka je uveljavljeno domače zemljepisno ime) je opredeljen kot: »zemljepisno ime, ki se uporablja na območju, kjer je objekt, ne glede na pisavo«, eksonim (sopomenka je podomačeno zemljepisno ime) pa kot: »uveljavljeno zemljepisno ime v določenem jeziku za tuj kraj, goro, pokrajino zunaj etničnega območja tega jezika«.

Uradno veljavni definiciji sta v slovenskemu uporabniku prilagojeni obliki objavljeni v monografiji Pogledi na podomačevanje zemljepisnih imen (Kladnik 2007, 16):

»**Endonim** je ime topografskega objekta, geografskega pojava v enem od jezikov na območju, kjer je ta objekt oziroma pojav, ne glede na pisavo, v kateri je zapisano, na primer **Vārānasi** (ne Benares), **Aachen** (ne Aix-la-Chapelle), **Krung Thep** (ne Bangkok), **Yerushalayim** (ne Jerusalem), **Ljubljana** (ne Laibach).

Eksonim je zemljepisno ime v določenem jeziku za topografski objekt, geografski pojav zunaj območja, kjer ima ta jezik status uradnega jezika, in se razlikuje od imena v uradnem jeziku ali uradnih jezikih območja, kjer je ta objekt oziroma pojav, na primer angleško ime **Warsaw** za poljsko ime Warszawa; francosko **Londres** za angleško London; nemško **Mailand** za italijansko Milano, slovensko **Dunaj** za nemško

Wien, slovenska **Burgundija** za francosko Bourgogne, **Skalno gorovje** za angleško Rocky Mountains, **Kitajska** za kitajsko Zhongguo.«

V monografiji je tudi izčrpen zapis o nekaterih odprtih dilemah in vsebinskih zagatah pri pomen-skem razmejevanju pojmov endonim in eksonim (Kladnik 2007, 32–43).

5 V iskanju ustrežnejših definicij

Na posvetovanjih Delovne skupine za eksonime septembra 2003 v Pragi in maja 2005 v Ljubljani so udeleženci za izraza eksonim in endonim izoblikovali nova, po mnenju mnogih izpopolnjena predloga definicij. Definicija endonima naj bi se glasila (Kadmon 2006, 3): »Ime geografskega pojava v uradnem ali široko uveljavljenem jeziku območja, kjer je ta pojav lociran.«, eksonima pa: »Ime, ki se v določenem jeziku uporablja za geografski pojav zunaj območja, kjer se ta jezik govori, in se v zapisu razlikuje od imena, kakršno se uporablja v uradnem ali široko uveljavljenem jeziku območja, kjer je ta geografski pojav lociran.«

V čem je jedro problema, ki poraja ugovore zoper obstoječo uradno definicijo? Eden glavnih pobudnikov spreminjanja definicij Anglež Paul Woodman v enem od svojih prispevkov (Woodman 2007) trdi in dokazuje, da so določeni toponimi lahko obenem endonimi in eksonimi. To naj bi bilo v nasprotju z njunima prvinskima načeloma in vlogama, saj naj bi bili endonimi v bistvu imena, ki nastajajo od znotraj, eksonimi pa imena, kot se uporabljajo od zunaj. Definiciji endonima očita, da pokriva poimenovanje slehernega geografskega pojava v vseh jezikih, ki se govore v bližini tega pojava. Definicija prav tako ne navaja, da bi moral katerikoli od teh jezikov imeti status uradnega jezika. Nasprotno se definicija eksonima sklicuje zgolj na različnost od uradnega jezika, zato se razlagi pomensko prekrivata: vsak endonim v neuradnem jeziku se lahko pojmuje tudi kot eksonim.

Kot primer navaja Romunijo, kjer je edini uradni jezik romunščina, vendar znaten del ozemlja pose-ljujejo Madžari s precej drugačnimi toponimi od romunskih, na primer Nagyszeben za romunski Sibiu in Nagyvárad za Oradea. Obe madžarski imenski različici sta zagotovo endonima, saj je madžarska jezi-kovna skupnost avtohtona. Ker pa madžarščina v Romuniji ni uradni jezik, sta hkrati tudi eksonima. Podobno velja tudi za zemljepisni imeni Hermannstadt in Grosswardein, nemški poimenovanji teh dveh romunskih mest.

Morda še jasnejša je kritika Avstrijca Petra Jordana (Jordan 2007), ki za zdaj še veljavnima definci-jama poleg neenakega odnosa do uradnega jezika očita, da ob navajanju različnih jezikov pri definiciji endonima ne upošteva števila govorcev ter okoliščin, ali gre za jezik migrantov ali avtohtonega prebi-valstva, ali gre za državljane določene države ali tužce. Dvournosti se pojavljajo tudi na narodnostno mešanih območjih.

Tako naj bi bilo slovensko ime Celovec za avstrijski Klagenfurt ob nemškem endonimu tudi samo endonim, saj gre brez dvoma za ime v enem od jezikov, ki se uporabljajo na območju, kjer je pojav zastopan. Po veljavni definiciji eksonima pa je Celovec s 1722 osebami, ki so v popisu leta 2001 za svoj pogovorni jezik navedle slovenščino, obenem tudi eksonim, saj je zunaj območja južne Koroške, kjer ima slovenšči-na status uradnega jezika v javnih ustanovah, policiji, na okrožnih sodiščih, okrožnih uradih in v poštnem prometu. Jordan svoje razmišljanje razširi še na Ljubljano in Maribor, kjer naj bi tudi živeli majhni avtohtoni nemški manjšini (po popisu leta 2002 z 284 oziroma 234 pripadniki), kar naj bi nakazovalo, da se na območju obeh mest ob slovenščini uporablja tudi nemščina. Iz tega sledi nenapisan zaključek, da bi skladno z obstoječo definicijo endonima lahko bila endonima tudi imeni Laibach in Marburg! Endonimi bi lahko bili tudi slovenski Dunaj, madžarski Bécs, hrvaški, srbski in bosanski Beč (prevzet prek madžarščine) ter celo turški Viyana za Wien, saj v avstrijskem glavnem mestu živijo številni novo-dobni priseljenci, ki številčno bistveno prekašajo priseljene pripadnike avstrijskih narodnih manjšin.

Pomensko prekrivanje endonimov in eksonimov je prisotno tudi na območju nekdanje Sovjetske zve-ze (Woodman 2007). Številna, med sabo tudi zelo oddaljena mesta, kot na primer Buxoro v Uzbekistanu in Luhans'k v Ukrajini, še vedno poseljuje številčna in dobro uveljavljena ruska skupnost, ki zanju seveda

še vedno uporabljata ruski imeni Buhara in Lugansk. Ruski obliki sta zagotovo endonima, ker pa ruščina ni uradni jezik niti v Uzbekistanu niti v Ukrajini, ju je možno opredeliti tudi kot eksonima. Nasprotno je rusko ime Tallin za estonsko prestolnico Tallinn (slovensko Talin) endonim, ker ima ruščina v Estoniji status uradnega jezika (Raukko 2007).

Svojski primer države z več kot enim uradnim jezikom je Švica (Woodman 2007). Iz veljavnih definicij eksonima in endonima sledi, da so vsa francoska in nemška imena po vsej državi endonimi. To zagotovo velja za vse geografske pojave v bližini jezikovne meje; tako sta na primer nemško ime Biel in francosko Bienne pristna endonima za mesto v zahodni Švici. Nedorečeno pa je, ali sta tudi nemško ime Waadt in francosko Soleure prava endonima za mesti Vaud oziroma Solothurn, saj v prvem živi skoraj izključno francoska, v drugem pa skoraj izključno nemška skupnost.

Pomensko prekrivanje med eksonimom in endonimom bi bilo mogoče odpraviti, če bi se definiciji endonima dodala beseda »uradni« (jezik), vendar bi bil s tem zanikan status endonimov v vseh jezikih na določenem območju, razen v uradnem. Nagyszeben in Lugansk bi postala eksonima. Zato se Woodmanu zdi bolj posrečena odstranitev besede »uradni« (jezik) iz definicije eksonima, s čimer bi Nagyszeben in Lugansk postala endonima. Sledeč takšnim razmišljanjem je že na mednarodnem simpoziju GeoNames 2000 v Frankfurtu predlagal naslednjo, po njegovem izpopolnjeno definicijo (Woodman 2007): »**Eksonim** je zemljepisno ime v določenem jeziku za geografski pojav zunaj območja, kjer se ta jezik govori, in se v zapisu razlikuje od imena, kakršno se uporablja v jeziku ali jezikih območja, kjer je ta pojav zastopan.«

Vendar bi odstranitev besede »uradni« (jezik) porodila nove probleme. Obe definiciji bi bili odvisni le še od opredelitev, katere jezike govorijo na območju, kjer je določen geografski pojav. Poraja se tudi vprašanje njihovih govorcev. Treba je namreč upoštevati, da v mnogih mestih (začasno) živi znaten delež neavtohtonega prebivalstva, na primer portugalska skupnost v Ženevi. Z odstranitvijo besede »uradni« (jezik) obstoji možnost, da bi se portugalsko ime Genebra za to švicarsko mesto lahko pojmovalo kot endonim. Rešitev se nakazuje v uporabi izraza domačinski jezik, ki ima lahko status uradnega, manjšinskega ali narodnega jezika. Jordan (Jordan 2007) vidi rešitev tudi v vpeljavi izraza standardizirani endonim, ki naj bi vključeval vse uradne imenske oblike na določenem območju, kot so na primer navedene tudi v avstrijskem imeniku naselij.

Woodman se nadalje sprašuje, ali je razlikovanje med endonimom in eksonimom zgolj vprašanje jezika (Woodman 2007). Običajno je že tako, vendar primer mesta Aqtöbe v Kazahstanu nakazuje, da so tudi izjeme. Ime Aqtöbe je toponim v kazaškem jeziku, zato je nedvomno izključno endonim. Toda v ruščini zunaj Kazahstana se zanj še vedno uporablja starejša ruska oblika imena Aktjubinsk, ki je v Kazahstanu ne uporabljajo več in je tako postala izključno eksonim. Zanimiv je tudi primer mehiškega glavnega mesta, ki se v mehiški španščini zapiše kot México, v kastilski španščini pa Méjico. Ali je torej mogoče, da se lahko isti pojav razčlenjuje na endonim in eksonim v istem jeziku?

Če sta izraza endonim in eksonim medsebojno povsem izključujoča, ali to pomeni, da je določeno zemljepisno ime za vselej uvrščeno zgolj v eno od obeh kategorij? Ko je torej madžarščina v Romuniji v dvajsetih letih prejšnjega stoletja izgubila status uradnega jezika, so madžarski toponimi skladno z uradno definicijo postali eksonimi (Woodman 2007). Dejansko je njihova usoda še bolj zapletena (Jordan 2007). Ker je imela madžarščina v ciskarpatškem delu Romunije do leta 1920 status uradnega jezika, so bila tamkajšnja madžarska zemljepisna imena endonimi, ko pa je takšen status izgubila, so bila do petdesetih let 20. stoletja eksonimi. Nato je sledilo desetletje, ko so ta imena dobila status imen na avtonomnem območju, zato so ponovno postala endonimi. Od šestdesetih let prejšnjega stoletja do leta 2001 so bila madžarska imena znova neuradna, s čimer so postala tako endonimi kot eksonimi. Od leta 2001 je več kot 1000 madžarskih krajevnih imen dobilo status uradnih imen, s čimer so se znova vrnila med endonime; madžarščina je namreč vseskozi enako živ jezik in so madžarska naselja obdržala prvotno narodnostno podobo.

V Južni Afriki je po letu 1994 dobilo status uradnega jezika več domačinskih jezikov, zato so njihovi toponimi čez noč izgubili status eksonimov in so postali izključno endonimi. To seveda ni ustrezno, saj je zulujsko ime eGoli za Johannesburg že od nekdaj zulujski endonim in tega statusa ni pridobilo šele z novo južnoafriško ustavo.

Izhajajoč iz navedenih pomislekov je Woodman na zasedanju Delovne skupine za eksonime v Pragi leta 2003 za oba izraza predlagal izpopolnjeni definiciji:

- »**Endonim** je ime geografskega pojava v enem od domačinskih jezikov z območja, kjer je ta pojav zastopan.« in
- »**Eksonim** je zemljepisno ime v določenem jeziku za geografski pojav zunaj območja, kjer se ta jezik govori, in se v zapisu razlikuje od imena, kakršno se uporablja v domačinskem jeziku ali jezikih območja, kjer je ta pojav zastopan.«.

Z novima definicijama naj bi bili problemi, ki izhajajo iz veljavnih definicij, odpravljeni. Predlog bi odstranil tudi problematično izenačevanje med jeziki avtohtonega prebivalstva, ki je dolga leta sodelovalo pri formiranju imen, in novejšimi jeziki priseljenjskih skupnosti, ki imajo na območju priselitve v lastnih jezikih v najboljšem primeru imena le za glavne pojave. Seveda pa obstojijo tudi manjšinski jeziki, ki sploh nimajo statusa uradnega jezika, to pa želena natančnost in pomensko ustreznost obeh definicij še dodatno zapleta.

O tem izčrpno poroča Jordan, ki je našel pomanjkljivosti tudi v izpopolnjenih Woodmanovih definicijah (Jordan 2007). Najprej ga moti nedorečenost izraza široko uveljavljen jezik, ki dopušča več pomenskih razlag, med njimi tudi njegovo razumevanje kot domačinskega jezika, kar povzroča mnoge od navedenih težav. V definiciji eksonima mu ni všeč del »... , zunaj območja, kjer je ta pojav zastopan ...«, saj bi v primerih, da mora biti določen pojav, če se želi uvrstiti med eksonime, lociran zunaj območja, kjer se določen jezik govori (in ne le zunaj območja, kjer ima ta jezik status uradnega jezika), nekatera imena spet postala tako endonimi kot eksonimi. Rešitev vidi v tem, da mora endonim izpolnjevati vsaj enega od dveh pogojev: da je standardizirano ime ali da je zapisano v uradnem jeziku. Nasprotno mora eksonim izpolnjevati dva pogoja: da ni niti standardiziran (v avtohtoni državi) niti ne pripada uradnemu jeziku območja, kjer je poimenovani pojav zastopan. Kot plod tovrstnih razmišljanj Jordan predlaga prilagoditev obstoječih definicij na naslednji način:

- »**Endonim** je standardizirano ime in/ali ime geografskega pojava v uradnem jeziku območja, kjer je ta pojav zastopan.« in
- »**Eksonim** je nestandardizirano ime, ki se v določenem jeziku uporablja za geografski pojav v uradnem jeziku območja, kjer je ta pojav zastopan.«.

Kar zadeva slovenska imena na Koroškem, bi ta imela status endonima le na območjih, kjer ima slovenščina status uradnega jezika. Tam bi postala endonimi ne le standardizirana krajevna imena, ampak tudi vsa druga slovenska zemljepisna imena. Druga koroška slovenska imena (na primer Celovec za Klagenfurt, Gospa Sveta za Maria Saal ali Šmohor za Hermagor) bi postala slovenski eksonimi (Jordan 2007).

O tem, kako bi na to gledali v matični Sloveniji, oziroma, da bi se s sprejetjem takšne definicije število slovenskih eksonimov močno povečalo, se očitno ne razmišlja, kot tudi ne o sicer v članku omenjenem dejstvu, da so slovenska zemljepisna imena avtohtona na obsežnem območju južne in vzhodne Avstrije. S tem pa že prehajamo na tanek led zahtev po preštevanju manjšine in njenih z ustavo zajamčenih pravic (Kladnik 2007).

Kadmon (Kadmon 2006) vsem tovrstnim predlaganim spremembam nasprotuje z obrazložitvijo, da je zemljepisno ime, ki ni eksonim, avtomatsko endonim. Pomenljivo se mu zdi tudi, da vse predlagane »izpopolnjene« definicije niso podkrepjene s primeri. Udejanjanje navedenih predlogov bi pomenilo, da bi bila mnoga zemljepisna imena v določenih neodvisnih državah opredeljena kot eksonimi, ne seveda v njihovem izvornem jeziku, ampak v jeziku tuje države. Nekdanje skupne države temu najbrž ne bi bile naklonjene in bi takšnim rešitvam lahko ugovarjale zaradi zgodovinsko-političnih razlogov. Izhod iz zagate vidi v uvrščanju tovrstnih zemljepisnih imen v kategorijo tradicionalno ime.

Utemeljenost predlaganih definicij spodbija s primerom izraelskega glavnega mesta Jeruzalema. Ker je v Izraelu široko uveljavljen sporazumevalni jezik angleščina, ki pa nima statusa uradnega jezika, bi po predlagani izpopolnjeni Woodmanovi definiciji angleško ime Jerusalem postalo endonim, kar pa ni, saj sta to zgolj hebrejsko ime Yerushalayim in arabsko ime al-Quds. Enak status bi dobilo tudi grško ime Hierosolyma, saj je bila na primer v Jeruzalemu grška kolonija. Angleška oblika Jerusalem bi

bila lahko angleško tradicionalno ime, saj ga je mogoče najti že v najzgodnejših angleških prevodih Biblije. Kadmon za tradicionalno ime predlaga naslednjo definicijo: »*Eksonim s sorazmerno široko rabo v določeni jezikovni skupnosti, običajno del njene tradicije, kulture in literature, na primer francosko Alexandrie in slovensko Aleksandrija za arabsko Al Iskandariyah, špansko Jerusalén, angleško Jerusalem in slovensko Jeruzalem za hebrejsko Yerushalayim oziroma arabsko al-Quds, angleško, nemško in slovensko Peking za kitajsko Beijing.*«

Eksonimi kot angleški Alexandria, italijanski Rhodi ali nemški Danzig bi postali tradicionalna imena za uradna imena Al Iskandariyah, Ródhos in Gdańsk, ne pa endonimi, čemur bi lahko nasprotovali Egipt, Grčija in Poljska. Po Kadmonovem mnenju bi lahko ta razlaga v mnogočem, če že ne povsem rešila zadrege, ki se pojavljajo ob strogem upoštevanju definicij endonima in eksonima. Skladno z njo bi bila na primer še vedno možna raba nemških eksonimov na Poljskem, madžarskih eksonimov na Slovaškem ter v Romuniji in nenazadnje tudi slovenskih eksonimov v Avstriji in Italiji.

Izgleda, da je v veljavni definiciji za nekatere sporen tudi izraz »uradni« (jezik), saj so nekatere države brez uradnega jezika, na primer Združeno kraljestvo (Kadmon 2006).

Kadmon predlaga, da ostanejo definicije izrazov eksonim, endonim in tradicionalno ime nespremenjene, če pa so spremembe resnično nujne, naj bosta definiciji za eksonim in endonim naslednji (Kadmon 2006):

- »**Endonim** je ime geografskega pojava v uradnem ali široko uveljavljenem jeziku območja, kjer je ta pojav zastopan, na primer Vārānasi in ne Benares, Aachen in ne Aix la-Chapelle, Krung Thep in ne Bangkok ter Al Uqşur in ne Luxor.« in
- »**Eksonim** je ime, ki se v določenem jeziku uporablja za geografski pojav zunaj območja, kjer ima ta jezik status uradnega jezika (ali je, v primeru, da uradni jezik ne obstaja, široko uveljavljen), in se v zapisu razlikuje od odgovarjajočega endonima na območju, kjer je ta geografski pojav zastopan, na primer Warsaw je angleški eksonim za Warszawa, Mailand nemški za Milano, Londres francoski za London in Quluniya arabski za Köln. Uradno latiniziran endonim Moskva za Mockba ni eksonim, kot tudi ne pinjinski zapis Beijing, medtem ko je eksonim ime Peking. Združeni narodi priporočajo minimalizacijo rabe eksonimov v mednarodni komunikaciji.«.

6 Še nekaj lingvističnih pomislekov

Tudi na to definicijo eksonima in endonima, bolje rečeno na njune ponazoritvene primere, se pojavljajo ugovori (Päll 2000), saj so nekateri med njimi nastali na podlagi prevedbe iz ene pisave v drugo. Za zdaj so na eni strani še vedno jeziki z nelatiničnimi pisavami, ki nimajo uradnega latinizacijskega ključa, na drugi pa so primeri, ko je več med seboj tekmujočih ključev za posamezno pisavo. Natančno sledeč definiciji bi namreč morali biti endonimi v prvem primeru zapisani v njihovi izvorni pisavi, vse druge oblike pa so eksonimi, v drugem primeru pa bi bilo potrebno navesti več oblik endonimov. Prav tako nekateri v OZN »uradni latinizacijski ključ« v matičnih državah še niso dobili uradnega statusa in je tam njihova raba omejena, zato imajo v teh primerih uradno prečrkovani endonimi le majhno uporabno vrednost. Ker tudi definicija eksonima in endonima v jezikih, ki ne uporabljajo latinice, ni jasna, se Päll sprašuje, kako sploh naj bi izgledal na primer kitajski eksonim (Päll 2003).

Zaradi preprečevanja praktičnih težav pri sestavljanju seznamov eksonimov Päll predlaga spremembo resolucije III/19. Ta namreč navaja tri kategorije zemljepisnih imen, ki naj v sezname ne bi bila vključena:

- imena, ki se od uradne različice razlikujejo zaradi opuščanja, dodajanja ali spreminjanja diakritičnih znamenj, vezajev in/ali členov;
- imena, ki se razlikujejo v sklonu;
- imena, nastala s prevajanjem občnoimenskih sestavin.

Päll predlaga še uvedbo četrte kategorije, to je imen, ki so prevedena iz originalnih pisav ob uporabi trenutno veljavnih ustaljenih prečrkovalnih orodij. Navedba izraza ustaljen bi vplivala na izključitev

imen, ki so nastala kot rezultat uporabe zastarelih latinizacijskih ključev, na Kitajskem na primer francoske oblike Chang-hai za Shanghai (Šanghaj), nemške Hoangho za reko Huang He (Rumena reka) in angleške Kashgar za mesto Kaxgar (Kašgar) v Sinkiangu.

Pri tem pa ostaja odprto vprašanje, ali so te oblike eksonimi ali niso. Medtem ko prevedba ruskega Новгород v Nižnij Novgorod, nastala z uradnim latinizacijskim ključem, zagotovo ni eksonim, je status angleške oblike Nizhnij Novgorod, estonske Nižni Novgorod, francoske Nijni Novgorod in nemške Nishnij Nowgorod vprašljiv, saj so rezultat uporabe drugih latinizacijskih ključev, prilagojenih značilnostim posameznih jezikov. Päll meni (Päll 2003), da vsa našeta imena nikakor ne spadajo med eksonime.

Pomisleki se porajajo tudi glede opredeljitvenega kriterija, po katerem naj eksonimi ne bi bila imena, ki se od uradne različice razlikujejo zaradi opuščanja, dodajanja ali spreminjanja diakritičnih znamenj, vezajev in/ali členov. Za Raukka je sporno (Raukko 2007), da naj bi finska oblika Geneve ne bila eksonim za švicarsko mesto Genève, ker se razlikuje samo v opuščanju krativca na črki e. Podobno velja za finsko obliko Haag, ki se od originalnega nizozemskega zapisa Den Haag razlikuje v opuščenu tožilniškem členu den, značilnem za starejšo nizozemščino, medtem ko so v nekaterih drugih jezikih člen prevedli, zato na primer pri angleški obliki The Hague in francoski obliki La Haye glede pri uvrščanju med eksonime ni težav. Pomen diakritičnih znamenj je očiten, če pomislimo na finski in švedski črki ä in ö ter na nemške preglasne črke ü, ä in ö. Ta naglasna znamenja označujejo glasovne razlike, tako kot večina preostalih diakritičnih znamenj v drugih jezikih. Stvari še bolj zaplete možnost, da se lahko »ek-sotične« črke v nekaterih jezikih, ki uporabljajo latinične pisave, zaradi lažje berljivosti v tujih jezikih nadomestijo z drugimi črkami, na primer nemški ß z dvojnimi ss, danski in norveški ø z ö, vendar pa te spremembe ne vplivajo na nastanek eksonimov.

Na nujnost dosledne rabe diakritičnih znamenj in vseh posebnih latiničnih črk opozarja tudi Horðanský (Horðanský 2000). Na Slovaškem sta na primer kraja Brezany (poimenovan je po brezah) in Brežany (poimenovan po rečnem bregu), ki se ob opuščanju diakritičnih znamenj in črkovnem poenostavljanju med seboj sploh ne bi več razlikovala. Podobno velja za tamkajšnje kraje Jablonové in Jabloóove ter Rovné in Rovne. Zato je slovaška delegacija na sedmi konferenci Združenih narodov o standardizaciji zemljepisnih imen leta 1998 v New Yorku predložila dokument z zahtevo po doslednem upoštevanju diakritičnih znamenj za slovaška zemljepisna imena.

7 Problematika čezmejnih imen

Izraz prekmejno ime (angleško transboundary name) se je v uradnem dokumentu UNGEGN-a prvič pojavil leta 2007 (Glossary of Terms ... 2007), kjer je njegova definicija navedena ob še 17 izrazih v tako imenovani »čakalnici«. Če se bodo izkazali za povsem ustrezne, bodo predvidoma v eni od naslednjih izdaj slovarja dokončno vključeni v slovarsko gradivo. Definicija izraza prekmejno ime (opomba avtorja: izraz čezmejno ime ni najbolj posrečen, saj se praviloma nanaša na zemljepisno ime v zamejstvu) se glasi: »*Ime zemljepisnega pojava, ki se razprostira čez dve ali več držav, praviloma reke in gorovja. Primeri so An-Nil (slovensko Nil), der Rhein (Ren), Cordillera de los Andes (Andi) in the Alps (Alpe).*«

Prav prekmejna imena so se pokazala kot trd oreh pri pomenskem razmejevanju izrazov endonim in eksonim. Posebno živahna in miselno zelo ustvarjalna razprava, ki izpostavlja nekatere temeljne razlike v pogledih, se je razvila med Paulom Woodmanom (Woodman 2009a in 2009b) in Petrom Jordanom (Jordan 2009). Izostrila se je na primeru poimenovanja Donave v jezikih držav, skozi katere teče ta evropski veletok, pri čemer je bil izpostavljen jezikovni kriterij z vidika členitve na endonime oziroma eksonime. Izoblikovala sta se dve nasprotujoča si pogleda (Woodman 2009b):

- »*Endonim se nanaša le na del pojava znotraj meja določenega jezika, na drugih območjih pa endonim postane eksonim. To pomeni, da je nemško ime Donau endonim le vzdolž tistega dela rečnega toka, ob katerem se govori nemščina, ko pa reka priteče na Slovaško in teče naprej čez druge države, ime Donau postane eksonim.*« in

- »*Endonim se nanaša na celotni poimenovani pojav, vendar ima lokalno uporabno vrednost le znotraj meja razširjenosti določenega jezika. Zunaj tega območja endonim nima lokalne endonimske uporabne vrednosti. Skladno s tem je nemško ime Donau nemški endonim za celotno reko, vendar zunaj nemškega jezikovnega okolja nima lokalne uporabne vrednosti.*«.

Bistvo razlik je v razmerju med imenom in pojavom ter v načinu interpretacije. Nekateri menijo, da so imena kot so Donava, Alpe ali Severno morje miselni oziroma socialni konstrukt, ki je nastal v naših glavah, in obstajajo predvsem zato, ker dogovorno označujejo določene geografske pojave. Zagotovo drži, da so poimenovana reka več kot mimo tekoča voda, poimenovano gorovje več kot le skupek kameinja in poimenovano morje več kot vodna gladina, na katero lahko zremo z ene od obal. Ljudje so jim namreč ob naravnih značilnostih vdihnili novo, človeško vrednost. Tudi če vzamemo, da gre za miselne konstrukte, so ti dobili imena zaradi potrebe po identifikaciji pojava. Bistvo je, da je pojav poimenovan, ne glede na to, ali verjamemo, da gre za konstrukt ali ne (Woodman 2009b).

Bistveno se zdi razlikovanje med obstojem določenega endonima in njegovo ustrezno umestitvijo v prostoru. Donava je nemški endonim za celoten tok reke od izvira v Nemčiji do izliva na območju romunsko-ukrajinske meje. Tovrstno dojetje je opazno na zemljevidih v majhnih merilih, kjer razpoložljivi prostor dopušča le zapis imen v enem samem jeziku. Na nemških preglednih zemljevidih je reka zapisana le v nemščini kot Donau, ime pa zelo verjetno ni locirano na območju nemškega govornega območja. Podobno je ime reke izključno v madžarščini ali slovaščini zapisano na madžarskih in slovaških preglednih zemljevidih. Gre torej za jezikovno problematiko, ki nikakor ne opredeljuje posesti ali izpostavlja ozemeljskih zahtev. Ko pa se merilo poveča in se pojavi prostor za vpis dodatnih imen, je možno in v bistvu nujno uporabnika seznaniti z dejstvom, da nemški endonim nima nobene uporabne vloge vzdolž rečnega toka na Slovaškem, Madžarskem, Hrvaškem, Srbiji, Bolgariji in Romuniji, kjer se kot uporabni endonimi pojavljajo imenske oblike Dunaj, Duna, Dunav in Dunărea (Woodman 2009b).

Raba endonima se sicer od lokacije do lokacije razlikuje, vendar se endonim v določenem jeziku uporablja za celoten pojav. Zato za določen jezik ni možno dojetje določenega imena v smislu spreminjanja njegovega statusa od endonima k eksonimu, in obratno. Iz tega je na primeru Donave mogoče potegniti sklep, da ima poimenovanje reke v različnih jezikovnih okoljih, ki se vrstijo vzdolž njenega toka, značaj eksonima tako v nemškem kot v slovaškem, madžarskem, hrvaškem, srbskem, bolgarskem in romunskem jeziku (Woodman 2009b). Status eksonima pa ima slovensko ime Donava, ki ga uporabljamo »od zunaj«, saj reka ne teče skozi našo državo. Značilno je, da so v mnogih jezikih eksonimi še zlasti pogosti za poimenovanje prostranih pojavov, ki se razprostirajo prek več držav, pri čemer slovenski eksonimi niso nobena izjema.

Temu ugovarja Jordan (2009). Po njem imajo občutek ozemeljske pripadnosti avtohtoni prebivalci, pa tudi osebe, ki so bile v določenem prostoru socializirane in so ga pozneje zapustile, ter ljudje, ki so se nanj tesno in čustveno navezali v zrelih letih. Praviloma se lahko pridobi samo za del prekmejnega pojava, ne pa na primer za Alpe kot celoto, za celoten tok reke Donave ali za vse obale Severnega morja, da ne govorimo o oceanih. Občutek prostorske identitete pa se lahko nanaša na pokrajine in države, ki so lahko bolj prostrane kot prekmejni geografski pojavi. Po Jordanu je povsem mogoče, da bodo nekoč Evropejci razvili občutek prostorske identitete za celotno Evropo.

O konkretnem idejnem razhajanju pa razmišlja takole (Jordan 2009): »... *Ko Donava iz Avstrije pri teče na Slovaško in naprej na Madžarsko, jo Nemci še vedno lahko imenujejo Donau (saj gre še zmeraj za isti pojav), vendar s nasprotju z Nemčijo in Avstrijo tam nima več statusa endonima. Donau je endonim samo za odsek reke v Nemčiji in Avstriji, medtem ko sta na Slovaškem in Madžarskem odgovarjajoča endonima Dunaj in Duna. Skupaj ima Donava zagotovo vrsto endonimov, vendar ima vsak med njimi takšen status le na odseku, kjer teče prek ozemlja, poseljenega z govorniki v uradnem ali široko uveljavljenem jeziku. Kateri pa je uradni ali široko uveljavljeni jezik v obalnih vodah Severnega morja? Z vidika poimenovanja morij bi lahko prišlo do ozemeljskega prekrivanja endonimov: nemško ime Nordsee bi bil endonim, ki bi segal vse do britanske obale. Ali bi to ustrezalo temeljni ideji endonima, po kateri gre za domačinsko izvorno ime? ...*«.

Za Jordana so Alpe dejansko en sam geografski pojav, ki pa temelji le na tektonskem kriteriju, zato gre pravzaprav za miselni konstrukt. V bistvu jih sestavljajo številne podenote, ki se glede na najrazličnejše ekološke dejavnike med seboj zelo razlikujejo. Ta različnost se odraža v poimenovanjih različnih podenot, imenih dolin in gorskih skupin ali kar celih pogorij.

Tako imajo na primer prebivalci Dolomitov občutek pripadnosti le za del Dolomitov ali v najboljšem primeru za Dolomite kot celoto, ne pa tudi za na primer Dunajski gozd, četudi sta oba pojava del istega gorovja, to je Alp. Prebivalci določenega hrvaškega otoka imajo na primer občutek ozemeljske pripadnosti za njihov matični otok, matično skupino otokov ali del morja na območju okrog njih, zagotovo tudi za Hrvaško kot njihovo državo, ne pa tudi za nasprotno, italijansko obalo Jadranskega morja. Prebivalci v Donavini delti imajo lahko občutek ozemeljske pripadnosti do poplavne pokrajine vzdolž rečnih rokavov, ki se izlivajo v Črno morje, ne pa tudi za ozko dolino vzdolž zgornjega toka iste reke nekje na Bavarskem ali v Avstriji.

Jordan (2009) ugovarja tudi tako imenovanemu neuporabljanemu endonimu, ki ga predvideva endonimska opredelitev poimenovanega pojava v njegovem celotnem obsegu oziroma dolžini. Pravi, da smo imeli doslej opraviti s standardiziranimi in nestandardiziranimi endonimi, s tovrstno aplikacijo pa bi se pojavili še »neuporabljeni« endonimi.

8 Sklep

Razprave o vseh odprtih dilemah še vedno živahno potekajo. Pravzaprav ne mine leto, da se člani Delovne skupine za eksonime ne bi srečali in izmenjevali pogledov. Ob tem se soočajo z novimi in novimi dilemami ter vztrajno brusijo obstoječe definicije, tako da nenehno pripravljajo predloge posodobljenih definicij. Njihova pot do morebitne uveljavitve pa je zahtevna. Vedeti je treba, da so veljavne, to je v uradnih dokumentih objavljene definicije po naravi zelo odporne in so za njihovo morebitno spremembo potrebni močni, v čim večji meri poenoteni argumenti, za katerimi stoji večina strokovne javnosti.

9 Viri in literatura

- Aurousseau, M. 1957: *The Rendering of Geographical Names*. London.
- Geografski terminološki slovar. Uredili Drago Kladnik, Franc Lovrenčak in Milan Orožen Adamič. Leksikografska in jezikovna redakcija Marjeta Humar in Borislava Košmrlj - Levačič. Ljubljana, 2005.
- Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names: Addendum. United Nations, 16 November 2007, Document ST/ESA/STAT/SER.M/85/Add.1, 07-60262. Medmrežje: http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/glossary_add/glossary_add_e.pdf (15. 2. 2009).
- Horòanský, I. 2000: *Theory and Practice of the Standardization of Exonyms and the Policy of their Usage*. Mitteilungen des Bundesamtes für Kartographie und Geodäsie 19. Frankfurt am Main.
- Jordan, P. 2007: *Considerations on the Definitions of »Endonym« and »Exonym«*. Exonyms and the International Standardisation of Geographical Names. Uredili Jordan, P., Orožen Adamič, M. in Woodman, P. Wiener Osteuropa Studien 24. Wien.
- Jordan, P. 2009: *What is an endonym? Still a question after decades of standardization*. Tipkopis za 25. zasedanje UNGEGN-a v Nairobiju.
- Kadmon, N. 2006: *Exonyms, Endonyms and Traditional Names*. Delovni dokument št. 5 23. zasedanja UNGEGN-a na Dunaju.
- Kadmon, N. 2007: *The exonym and endonym – Attempting to define the undefinable? Exonyms and the International Standardisation of Geographical Names*. Uredili Jordan, P., Orožen Adamič, M. in Woodman, P. Wiener Osteuropa Studien 24. Wien.

- Kladnik, D. 2006: Tuja zemljepisna imena v slovenskem jeziku; razvojni vidiki in problematika njihove rabe. Doktorska disertacija. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Kladnik, D. 2007: Pogledi na podomačevanje tujih zemljepisnih imen. Georitem 2. Ljubljana. Medmrežje 1: <http://www.zrc-sazu.si/ungegn/WGE/exonyms.htm> (30. 4. 2009).
- Päll, P. 2000: Do conventional Romanization Systems create Exonyms? *Mitteilungen des Bundesamtes für Kartographie und Geodäsie* 19. Frankfurt am Main.
- Päll, P. 2003: Endonyms/Exonyms and Writing Systems. Tipkopis. Delovna skupina za eksonime UNGEGN. Praga.
- Perko, D. 2002: Sodobni problemi aplikacije geografije v tematski kartografiji. Dela 18. Ljubljana.
- Perko, D., Kladnik, D. 2004: Tuja geografska imena. Družinski atlas sveta. Ljubljana.
- Peterca, M. 1982: Terminologija u standardizaciji geografskih naziva: Prilog izradi jugoslovenskog terminološkog rečnika. *Geodetski list* 1–3. Zagreb.
- Peterca, M. 1984: Standardizacija geografskih naziva na teritoriji Jugoslavije. Zbornik radova savjetovanja o pitanjima standardizacije geografskih naziva u jezicima naroda i narodnosti SFRJ. Sarajevo.
- Raukko, J. 2007: A Linguistic Classification of Exonyms. Exonyms and the International Standardisation of Geographical Names. Uredili Jordan, P., Orožen Adamič, M. in Woodman, P. *Wiener Osteuropa Studien* 24. Wien.
- Pipán, P. 2005: 4. zasedanje delovne skupine za eksonime pri Izvedenski skupini Združenih narodov za zemljepisna imena. *Geografski vestnik* 77-1. Ljubljana.
- Šivic - Dular, A. 1988: K normiranju slovenskih zemljepisnih imen. XXIV. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj. Ljubljana.
- Technical terminology employed in the standardization of geographical names. *Glossary No. 330*. Uredil de Brommer M. S. Department of Conference Services of the United Nations. New York, 1984.
- Woodman, P. 2007: The UNGEGN definitions of »Endonym« and »Exonym«. Exonyms and the International Standardisation of Geographical Names. Uredili Jordan, P., Orožen Adamič, M. in Woodman, P. *Wiener Osteuropa Studien* 24. Wien.
- Woodman, P. 2009a: The Nature of the Endonym. Tipkopis za 25. zasedanje UNGEGN-a v Nairobiju.
- Woodman, P. 2009b: The Endonym and Language Boundaries. Tipkopis za 25. zasedanje UNGEGN-a v Nairobiju.

10 Summary: Open issues in semantically demarcating the expressions endonym and exonym

(translated by Donald F. Reindl and Simona Lapanja)

Every geographical name is connected with a strictly defined geographical feature. Such names arise at a specific point in time and in a very specific linguistic territory. All of the geographical names in the world and in all languages are divided into endonyms and exonyms.

An endonym is a name given from within (ἐνδον 'inside') and an exonym is a name given from without (ἔξω 'outside'). Since time immemorial, people have named phenomena from one of these two perspectives (inside and outside) depending on whether they lived at the place of the named feature or whether they viewed it from a certain distance. In any case, from the perspective of settlement there is no other space except for inside or outside from which a name could be given; that is, at this fundamental naming level there is no other possible third expression.

This means that all geographical names are either endonyms or exonyms. Three different elements must be considered in demarcating them:

- the identification of a feature (a function of perception),
- the naming of that feature (a function of language),
- the classification of that name as an endonym or an exonym (a function of propinquity).

Defining something on the Earth's surface as a phenomenon is a matter of human perception. If this is perceived by a specific community, the need will likely arise to name it, the result of which is a geographical name. A particular language plays a central role in the continued use of such a name. Defining whether this is an endonym or an exonym depends on the distance between the linguistic community and the named phenomenon.

The expressions endonym and exonym appear to be very precisely defined. However, problems arise when classifying individual geographical names into one of these two categories. The fact that certain geographical names can simultaneously belong to both categories can be bothersome because many feel that an individual geographical name in a particular language can only be an endonym or an exonym.

It was also because of this that the Working Group on Exonyms was established under the aegis of the UNGEGN in 2002 in Berlin by Resolution 4 of the Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names (VIII/4).

With the founding of this working group, it immediately became clear that one of its main tasks was to provide a more precise semantic definition of the expression exonym. In turn, this could only be done properly by also providing a more precise semantic definition of the related expression endonym. To date, the group members and other experts have met to deliberate eight times; the fourth meeting was in May 2005 in Ljubljana.

The expressions *endonym* and *exonym* are relatively new because they were purposefully included and defined only in the UNGEGN glossaries of toponymic terminology. The expression exonym was first introduced in 1957 by the Australian-British geographer Marcel Arousseau, and the expression endonym is even more recent.

The first officially accepted definition of the expression exonym was published in the document »Technical Terminology Employed in the Standardization of Geographical Names« (1984), better known as Glossary no. 330:

Exonym: Name used in a specific language for a geographical feature situated outside the area where that language has official status, and differing in its form from the name used in the official language or languages of the area where the geographical feature is situated.

At the 20th UNGEGN session in 2000 in New York, the following »final« definitions were adopted for the expressions endonym and exonym:

Endonym: Name of a geographical feature in an official or well-established language occurring in that area where the feature is situated. *Examples:* Vārānāsī (not Benares); Aachen (not Aix-la-Chapelle); Krung Thep (not Bangkok); Al-Uqṣur (not Luxor); Teverya (not Tiberias).

Exonym: Name used in a specific language for a geographical feature situated outside the area where that language is widely spoken, and differing in its form from the name used in the official language or languages of the area where the geographical feature is situated. *Examples:* Warsaw is the English exonym for Warszawa; Londres is French for London; Mailand is German for Milano. The officially romanized endonym Moskva for Москва is not an exonym, nor is the Pinyin form Beijing, while Peking is an exonym. The United Nations recommends minimizing the use of exonyms in international usage.

Especially animated discussions on the nature of endonyms and exonyms are taking place with regard to multiethnic countries, where interesting relationships may be established between both concepts and demand further research, and regarding the naming of extensive geographical phenomena that extend across the territories of several countries.

Two opposing perspectives have taken shape:

- An endonym applies only to that portion of a feature within the boundaries of that particular language. Outside this portion this endonym becomes an exonym (e.g., the name Donau is an endonym only along the German-speaking portion of the river; when it enters Slovakia etc. the name Donau becomes an exonym).
- An endonym applies to the feature as a whole, but only has on-the-spot application to the portion within the boundaries of that particular language. Outside that portion this endonym will have no

local application (e.g., the name Donau is the German-language endonym for the river as a whole, but it has no local endonymic application outside the German-speaking portion).

Lively discussions on these open issues continue to take place. Not a year goes by without the members of the Working Group on Exonyms meeting and exchanging views. These meetings also raise ever new issues and continually hone the existing definitions through constant proposals for updated definitions. However, they face a long path to possible adoption. It must be borne in mind that validated definitions (i.e., those published in official documents) are quite unyielding by nature and that any possible change to them requires strong argumentation that is as uniform as possible and backed by a majority of the professional community.